

Hoe je stopt met plastic

www.boekerij.nl

Will McCallum

Hoe je stopt met plastic

**De wereld veranderen begint
met één plastic flesje**

ISBN 978-90-225-8606-8

ISBN 978-94-023-1261-4 (e-book)

NUR 320

Oorspronkelijke titel: *How To Give Up Plastic*

Vertaling: Fred Hendriks

Omslagontwerp: DPS Design & Prepress Studio, Amsterdam

Omslagbeeld: Jennifer Brogger

Zetwerk: Steven Boland

© 2018 Will McCallum

© 2019 Nederlandse vertaling Meulenhoff Boekeryj bv, Amsterdam

Niets uit deze uitgave mag openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, internet of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor iedereen overal ter wereld die dag in dag uit tegen de vloedgolf van plasticafval strijdt. Ik wens jullie alle sterkte toe en hoop dat dit boek een beetje zal helpen.

Inhoud

Voorwoord	9
Inleiding	13
1. Een korte geschiedenis van de strijd tegen plastic	21
2. Het probleem met plastic	37
3. Verhalen van hoop en succes: een wereldwijde antiplasticbeweging	61
4. Hoe kan één persoon een verschil maken?	73
5. Stoppen met plastic in de badkamer	81
6. Stoppen met plastic in de slaapkamer	97
7. Stoppen met plastic in de keuken	107
8. Stoppen met plastic onderweg	127
9. Stoppen met plastic in de kinderkamer	145
10. Stoppen met plastic op het werk	155
11. Stoppen met plastic in je leefomgeving	163
12. De toekomst	211
Dankwoord	219

Voorwoord

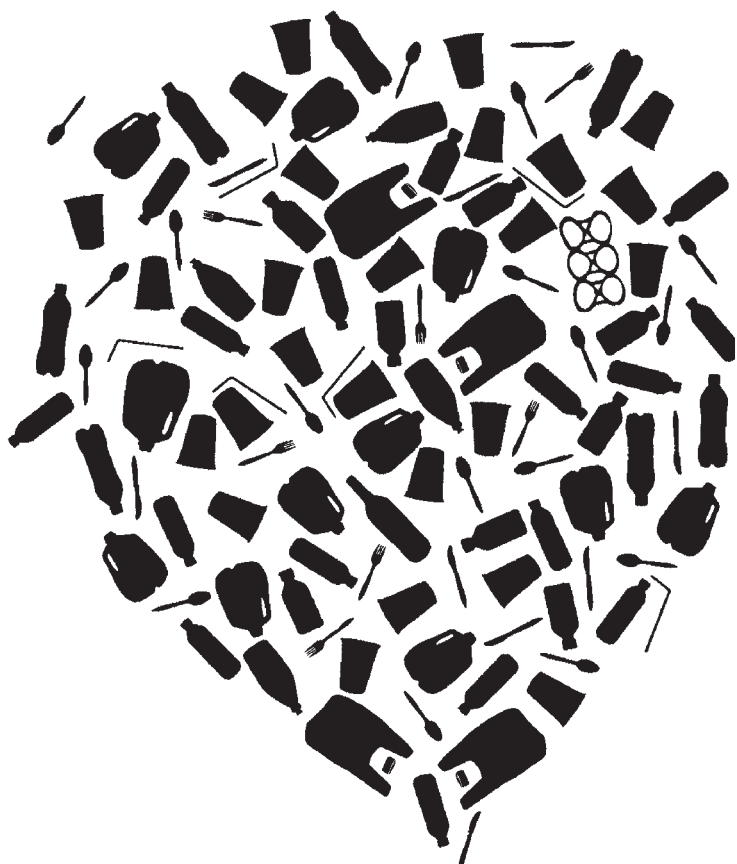
Geen enkele milieukwestie heeft in de afgelopen tijd zo sterk tot de verbeelding van het publiek gesproken als de plasticvervuiling in de oceaan en het milieu. Tientallen miljoenen mensen over heel de wereld hebben geschokt gekeken naar de scène in David Attenboroughs successerie *Blue Planet II* waarin een albatros zijn kuikens kleine stukjes plastic voert, terwijl hij denkt dat hij ze te eten geeft. We hebben allemaal wel eens meegemaakt dat we door een prachtig natuurgebied liepen en op ons pad opeens een verdwaald stuk plastic tegenkwamen, of een berg plasticafval die de omgeving verpestte. Wetenschappelijk onderzoek naar de invloed van de plasticvervuiling en naar oplossingen om te voorkomen dat ze erger wordt, staat nog steeds in de kinderschoenen. Naarmate we echter steeds meer te weten komen over de omvang van het probleem, groeit ook de drang om in actie te komen.

Sinds ik een paar jaar geleden begonnen ben met actievoeren tegen de plasticvervuiling, wordt mij vooral de vraag gesteld: ‘Wat kan ik doen om te helpen?’ *Hoe je stopt met plastic* geeft je de benodigde kennis en biedt handvaten om weloverwogen keuzes te maken over hoe je plastic uit je eigen leven kunt bannen. Het is onmogelijk hier alternatieven voor elk plastic product te noemen, en met het huidige tempo van onderzoek en innovatie zullen er al enkele maanden na verschijning van dit boek veel nieuwe alternatieven voorhanden zijn. Daarom zal ik talrijke bronnen noemen waar je zelf onderzoek kunt doen naar producten die hier niet besproken zijn. *Hoe je stopt met plastic* presenteert ook de feiten over de kwestie en de campagne-instrumenten waarmee je anderen, zoals vrienden, familieleden, collega’s, plaatselijke ondernemers en politici, kunt proberen over te halen zich bij je aan te sluiten op weg naar een wereld waar plasticvervuiling tot het verleden behoort.

Wanneer ik in dit boek over plastic praat, heb ik het doorgaans over plastic producten die na eenmalig gebruik weggegooid worden en vaak pas na eeuwen vergaan. Denk daarbij aan plastic tasjes, rietjes, koffiebekers en verpakkingen. Ik concentreer me niet alleen op deze producten omdat ze een steeds groter probleem voor de oceanen vormen, maar ook omdat wij er als individu de meeste invloed op kunnen uitoefenen, thuis en in de gemeenschappen waarin wij functioneren. Daarnaast vormen deze producten naar mijn mening de belichaming van het probleem met plastic. Het is niet zo dat dit materiaal intrinsiek slecht is: het is goed-

koop, flexibel en, wanneer het om medische toepassingen gaat, in veel gevallen van levensbelang. Het gaat er vooral om dat wij rond het eenmalig gebruik van voorwerpen een wegwerpcultuur hebben ontwikkeld die niet gezond is, noch voor de samenleving, noch voor de oceanen. En als er al een zonnetje achter de donkere wolk van onze marine plasticcrisis schijnt, dan is dat misschien dat ze de katalysator vormt waarmee wij dit destructieve patroon kunnen doorbreken.

Ten slotte wil ik opmerken dat er goede redenen kunnen zijn om plastic wegwerpproducten te gebruiken. Sommige gehandicapten kunnen bijvoorbeeld niet anders dan met een rietje drinken; andere mensen wonen in gebieden waar het water uit de kraan ondrinkbaar is. Deze uitzonderingen op de regel laten zien dat we bij ons streven om plastic uit te bannen niet onmiddellijk met een beschuldigend vingertje moeten wijzen. Eerst moeten we inzicht krijgen in ieders individuele omstandigheden. Deze omstandigheden mogen door bedrijven en regeringen echter niet misbruikt worden om passief te blijven en af te zien van innovatie om alternatieven te vinden, zoals uitgelegd in het stuk van Jamie Szymkowiak, oprichter van de gehandicaptenrechtenorganisatie One in Five, op bladzijde 129 e.v. Plastic is zo wijdverbreid dat het uitbannen ervan alleen kan slagen als we het benaderen als een reis die mensen samenbrengt, ongeacht hun omstandigheden.

Inleiding

‘Kom je even? Moet je dit eens zien!’

Grant Oakes, onze bioveiligheidsspecialist aan boord van de Arctic Sunrise, de ijsbreker van Greenpeace, sleurt me uit de kantine en neemt me mee naar een provisorisch laboratorium in het ruim, waar hij een microscoop heeft opgesteld. Terwijl hij het petrischaaltje onder de microscooplenzen ronddraait, concentreer ik me op het voorwerp dat de consternatie heeft veroorzaakt. Het is hard en felroze, heeft getande randen en is duidelijk niet van natuurlijke oorsprong. Het lijkt erop dat we gestuit zijn op ons eerste stukje plastic in de ongerepte Antarctische wateren waar we doorheen varen. Er komen nog wat collega's aanlopen, die om beurten het voorwerp bestuderen. We kunnen niet bevestigen of het plastic is. Dat moet wachten tot volgende maand, wanneer we het hebben laten analyseren in ons lab aan de Universiteit van Exeter. Voor het ongeoefende oog is

het echter moeilijk voor te stellen dat het iets anders is. (Een paar weken later bleek dat we twee stukken plastic hadden gevonden in wateren die honderden kilometers van de permanent bewoonde wereld afliggen.)

We zijn absoluut niet verrast door deze vondst; we hadden deze resultaten zelfs al eerder verwacht. Schepen van Greenpeace zoeken al sinds halverwege de jaren negentig van de vorige eeuw naar plastic in de oceaan, en in de afgelopen paar jaar vinden we steeds meer van dit materiaal in onze sleepnetten, waar we ook varen. Zoals gebruikelijk is geworden op elk van onze drie Greenpeace-schepen, nemen we, ijs en weder dienende, elke mogelijkheid te baat om onze mantasleepnetten uit te werpen; dit zijn fijnmazige netten met een opening van ongeveer een meter, speciaal ontworpen om plastic uit het water te vissen. Vanaf de bevroren toendra in het noordpoolgebied tot in de diepste troggen in de oceaan hebben wetenschappers plastic aangetroffen. Waarom dan ook niet hier bij Antarctica, aan de onderkant van de wereld, ook al is dit gebied niet permanent bewoond?

We varen hier nu bijna twee maanden rond. Samen met wetenschappers, journalisten en beroemdheden proberen we mensen bewust te maken van de noodzaak deze enorme woestijn te beschermen. Het is een landschap zoals ik nog nooit heb meegemaakt. Het merendeel van de tijd ligt het gehuld in dikke mist, die af en toe oplost en ons dan een blik gunt op spectaculaire bergtoppen en enorme gletsjers die naar zee stromen en het water in schuiven. Het belangrijkste gespreks-onderwerp aan boord is de ongelooflijke overvloed aan

dieren die we voortdurend om ons heen zien. Als je maar lang genoeg kijkt, zie je bijna gegarandeerd de vin van een bultrug voorbijzeilen of enkele pinguïns die tussen de vervormde ijsbergen als dolfinen uit het water springen. Het is ontvullerend als je bedenkt dat zelfs deze ijskoude wateren, die wemelen van dieren die zich totaal niet om ons mensen bekommeren, langzaam vervuuld beginnen te raken door plastic dat aan de andere kant van de wereld wordt geproduceerd.

Je hoeft niet helemaal naar Antarctica te gaan om tot deze bittere conclusie te komen. Iedereen die ik over het probleem spreek, kent uit eigen ervaring het beeld van een geliefd landschap dat steeds meer vervuuld raakt door rondslingerend plastic. Het is haast onmogelijk onze favoriete stranden te bezoeken of langs een rivier te wandelen zonder ergens plasticafval te zien drijven dat dreigend zeevaarts dobert. Het probleem van de plasticvervuiling gaat veel mensen aan het hart omdat het ons allen beïnvloedt, elke dag. Van de sensatiebladen die het op hun omslagen van de daken schreeuwen tot politici die er langdurige debatten over voeren in het parlement, van gewone huishoudens die proberen plasticvrij te leven tot beroemdheden die zogenaamd milieuvriendelijke producten promoten: iedereen vindt dat er een oplossing moet komen voor de vloedgolf aan plastic die naar onze oceanen stroomt.

Over heel de wereld hebben mensen ingezien hoe belachelijk de huidige situatie is: we zijn erin geslaagd dit materiaal te maken en op een ongelooflijke schaal te gebruiken, zonder te bedenken hoe we er weer vanaf kunnen komen. Plastic wegwerpbestek, plastic tasjes en

geplastificeerde koffiebekers spelen nu een centrale rol in ons leven: wanneer ze één keer enkele minuten zijn gebruikt, duurt het vervolgens eeuwen voordat ze zijn vergaan. We kunnen onmogelijk zo doorgaan: we laten toekomstige generaties een wereld na waarin er in 2050 meer plastic in de zeeën zit dan vis. Samen met onze gedeelde woede over een overdaad aan verpakkingsmateriaal en nutteloze plastic producten heeft dit verbijsterende cijfer de aanzet gegeven tot een wereldwijde beweging die de daad bij het woord voegt en echt iets aan het probleem begint te doen.

Dit boek is bedoeld voor mensen die meteen in actie willen komen maar niet weten waar ze moeten beginnen. Als je geconfronteerd wordt met een probleem van deze omvang, kan het moeilijk zijn om te bedenken wat je er zelf aan kunt doen en of je daadwerkelijk een verschil kunt maken. Ik beweer niet dat ik alle antwoorden heb, verre van dat, maar ik heb wel een aantal jaren campagne gevoerd voor het terugdringen van plastic, met mensen gepraat over hun ervaringen en met bedrijven en politici onderhandeld over oplossingen. Op grond van die ervaringen heb ik deze nuttige gids samengesteld om je te laten zien hoe jij een rol kunt spelen bij de oplossing van het plasticprobleem in de oceanen. Van het keukenkastje tot de bestuurskamers van multinationals, de beweging tegen plasticvervuiling wil iedereen bij haar werk betrekken en een zo groot mogelijke bijdrage laten leveren, thuis, op het werk en in de gemeenschap.

Zelfs als je maar één boodschap uit dit boek oppikt, moet dat de volgende zijn: het probleem van plasticver-

vuiling raakt ons allemaal en daarom dragen we er als individu – en belangrijker nog, als collectief – een gedeelde verantwoordelijkheid voor. Als individu kunnen we ons gedrag veranderen, het gebruik van plastic beperken en de hoeveelheid plastic helpen verminderen, al is het maar een beetje. Door samen te werken kunnen we meer, veel meer, bereiken. Door met je vrienden, collega's en op sociale media te praten over wat je doet, kun je veel meer invloed uitoefenen dan als je op eigen houtje werkt; en de krachten bundelen met anderen in je gemeenschap om de boodschap luid en duidelijk uit te dragen naar mensen met meer macht in de politiek en het zakenleven is misschien de beste kans die we hebben om tot een wereld zonder plasticvervuiling te komen.

**Het probleem van
plasticvervuiling raakt
ons allen en daarom
dragen we er als individu
– en belangrijker nog, als
collectief – een gedeelde
verantwoordelijkheid voor.**

Mijn vijf beste tips om plastic uit te bannen

Dit boek wil een nuttige gids zijn voor iedereen, ongeacht wie je bent of in welke omstandigheden je leeft. Voor het geval je niet verder komt dan deze inleiding – bijvoorbeeld omdat je het boek kwijtraakt of je geen tijd hebt het te lezen – wil ik je dan ook meteen aan het begin mijn vijf beste tips geven om plastic uit te bannen.

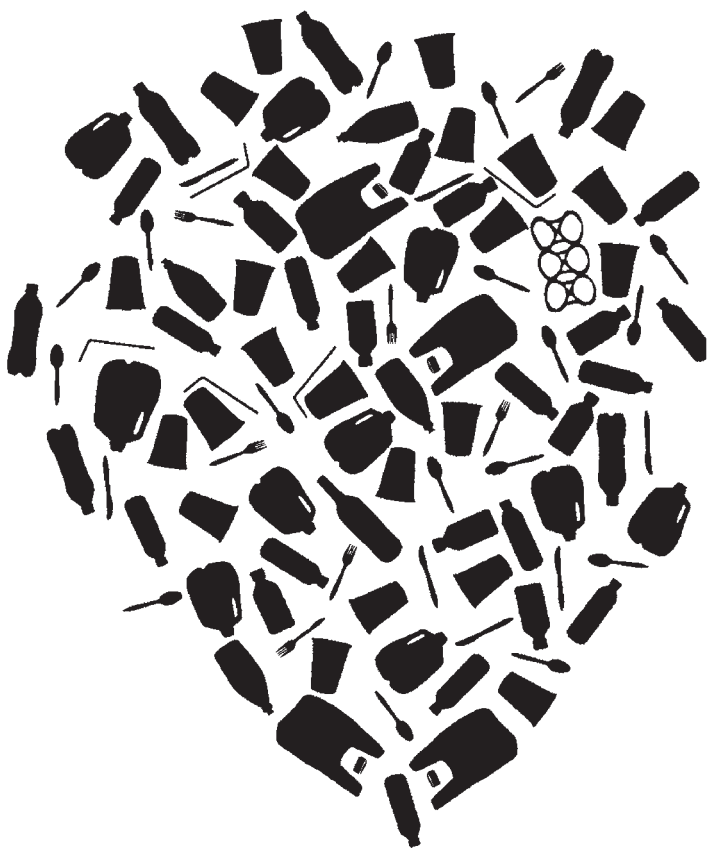
1 Koop enkele plasticvrije spullen. Dat had je misschien niet verwacht: het belangrijkste advies in een boek over het terugdringen van de hoeveelheid afval die we produceren, is een tip om te gaan winkelen. Essentiële spullen voor een plasticvrij leven zijn: een mooie waterfles, een herbruikbare koffiekop, een draagtas (of gewoon een rugzak) voor je boodschappen, een boterhammentrommel en een paar bewaardozen voor in de keuken.

2 Ruim alle plastic op. Begin in de badkamer, neem dan de slaapkamer onder handen en eindig in de keuken. Kijk naar de lijst met ingrediënten op je cosmeticaproducten en controleer of er microbeads oftewel microplastics in zitten; ruim plastic wegwerpprietjes en -bestek op. Weet je niet wat je ermee aan moet? Je kunt spullen altijd terugsturen naar de winkel waar je ze hebt gekocht, met de boodschap dat plastic wegwerpspullen in jouw huishouden niet langer welkom zijn.

3 **Verspreid het plasticvrije woord.** We nemen sneller goede raad van vrienden en familieleden aan dan adviezen uit een boek of een tv-programma. Geef je vrienden en burens handige tips (je kunt ze zelfs een exemplaar van dit boek geven). Verspreid het goede nieuws dat een plasticvrij leven gemakkelijker is dan ze denken. Alle beetjes helpen.

4 **Maak enkele plasticvrije plannen.** Plastic uitbannen vergt enige planning, dat klopt. Maak op een regenachtige dag een lijstje met winkels in de buurt die al minder plastic gebruiken. Heb je een plaatselijke groenteboer die je je fruit en groenten laat inpakken zoals jij dat wilt? Als er vlak bij je werk alleen maar fastfood-tenten zijn, neem dan de tijd om thuis voor de hele week eten te maken of neem je eigen lunch mee.

5 **Begin je eigen plasticvrijcampagne.** Probeer in je eigen buurt vast te stellen welke ondernemingen te veel plastic gebruiken en welke ondernemingen juist bewust met plastic omgaan. Praat met ondernemers over wat ze zouden kunnen doen om minder plastic te gebruiken. Waarom gebruiken ze alleen maar plastic wegwerpbestek en -koffiebekers? Hebben ze wel eens overwogen om kartonnen trays te gebruiken in plaats van piepschuimen? Schakel ook je vrienden in en laat hen deze ondernemingen vragen hun aanpak te wijzigen. De klant is immers altijd koning!

1

Een korte geschiedenis van de strijd tegen plastic

Weg met de microbeads

Een paar jaar geleden had niemand zich kunnen voorstellen dat de wereld in verzet zou komen tegen piepkleine plastic bolletjes. De meeste mensen, ook ikzelf, hadden nog nooit van microbeads gehoord. Het zijn minuscule plastic deeltjes met een doorsnede van maximaal één millimeter die stiekem worden toegevoegd aan veel huishoudelijke producten. Ze waren specifiek ontworpen om door de afvoerpijp te kunnen worden weggespoeld, maar men had niet nagedacht over waar ze terecht zouden komen. In december 2013 onthulde een nieuw onderzoeksartikel de omvang van de plasticvervuiling in de Grote Meren van Canada en de Verenigde Staten. Het Ontariomeer, het kleinste van de meren, bevatte naar schatting 1,1 miljoen microbeads per vierkante kilometer.

Snel werd er een campagne opgestart, en binnen twee jaar had het Amerikaanse Congres een wet aangenomen die het gebruik van microbeads in veel (maar helaas niet alle) producten verbood. De voormalige president Barack Obama had geprofiteerd van het feit dat de Grote Meren niet alleen in twee landen liggen, maar ook een van de meest iconische vakantiebestemmingen van de Verenigde Staten vormen en een economisch centrum zijn. Bovendien bevatten deze meren meer dan een vijfde van de totale voorraad zoet water in de wereld. De bescherming van deze meren tegen vervuiling is een kwestie die politieke scheidslijnen overbrugt. Het nieuws van het verbod bereikte het Verenigd Koninkrijk, en hoewel sommigen van ons die zich bezighielden met de bescherming van de oceanen vaag op de hoogte waren van het microbeadsprobleem, overwoogen we pas op dat moment een vergelijkbaar verbod in het Verenigd Koninkrijk tot ons goede voornemen voor het nieuwe jaar te bombarderen. Want als Obama deze plastic bolletjes kon verbieden, moest onze regering dat toch ook kunnen?

Dit was natuurlijk niet de eerste belangrijke zet in de strijd tegen plasticvervuiling, en ook niet de meest indrukwekkende. Nadat was ontdekt dat verwoestende overstromingen in Bangladesh rond de eeuwwisseling waren verhevigd doordat plastic zakken het rioolsysteem hadden verstopt, werd dat land in 2002 het eerste ter wereld dat ze verbood (hoewel plastic hardnekkig is en plastic zakken daar nog steeds grote problemen veroorzaken). Campagnevoerders als Annie Leonard, de oprichter van The Story of Stuff Project, hadden

in succesvolle onlinevideo's al laten zien hoe belachelijk wegwerpplastic is. Na een succesvolle campagne van de Marine Conservation Society en andere organisaties kondigde de Britse vicepremier Nick Clegg in het najaar van 2013 aan dat klanten in grotere winkels voortaan vijf penny voor een plastic tas moesten gaan betalen. Toen bleek dat mensen daardoor 85 procent minder plastic tasje gebruiken, breidde de regering de maatregel ook uit tot kleinere winkeliers. In de hele wereld, van Sub-Saharaans Afrika tot San Francisco, werd de antiplasticbeweging sterker en sterker.

In januari 2016 lanceerden wij bij Greenpeace UK een petitie tegen microbeads en vormden we snel een coalitie met andere organisaties die zich met deze problematiek bezighielden: de Marine Conservation Society, Fauna & Flora International en het Environmental Investigation Agency. De reacties overtroffen onze stoutste verwachtingen. Binnen de kortste keren hadden honderdduizenden mensen onze petitie om de microbeads te verbieden getekend, hadden kranten als de *Daily Mail* van onze campagne voorpaginanieuws gemaakt en stonden beroemdheden in de rij om zich bij de beweging aan te sluiten. Opgekropte boosheid over plasticvervuiling ontwikkelde zich tot een publieke woede over het feit dat deze microbeads op de markt waren gekomen; klanten voelden zich bedrogen, omdat ze geen idee hadden gehad dat er dankzij hun zeep ontelbare stukjes microplastic in de oceaan belandden.

Voor ons als campagnevoerders was het een geschenk, aangezien een simpel verbod een gemakkelijke oplossing was en ook nog eens op de steun van het pu-

blik kon rekenen. We hoefden maar een paar dingen te doen: de woede in de richting van de verantwoordelijke minister kanaliseren, samen met onze coalitiepartners bewijzen blijven verzamelen voor de noodzaak van het verbod en adviezen aandragen over de mogelijke formulering van een wettelijk verbod, en bedrijven aanmoedigen het momentum te behouden door op vrijwillige basis te beloven geen microbeads meer te verkopen. Spoedig werd echter duidelijk dat dit slechts het topje van de ijsberg was: de frustratie van mensen over plastic ging dieper en het probleem zelf was groter dan we hadden gedacht. Aan het begin van mijn werkdag stond mijn inbox steeds weer vol met vragen en suggesties over wat we nog meer konden doen om van het plastic af te raken.

Voor altijd stoppen met de plastic fles

Dat opende de deur naar een uitbreiding van onze acties. Onze zoektocht naar ons volgende campagne-doelwit begon met twee vragen. Ten eerste, waar komt al dat plastic in de oceaan vandaan? Ten tweede, waar zou Greenpeace het meest kunnen doen om te voorkomen dat het plastic in zee terechtkomt? Greenpeace staat erom bekend dat het actievoert om het milieu te beschermen. Daarom zijn wij vaak de eerste aanloophaven voor mensen die iets willen doen tegen de milieuverontreiniging die ze om zich heen zien. We hadden de mogelijkheid zelf de teugels in handen te nemen en de strijd tegen plastic mede vorm te geven. Op zoek naar